

Factors Affecting the Productivity of Accounting Researches

Seyed Ali Hosseini¹, Mahnaz Mahmoudkhani²

Received: 2019/10/20

Accepted: 2020/05/15

Abstract

The rate of research publications is an effective factor in evaluating the quality of universities and faculty members of accounting. Increasing awareness of the factors affecting research productivity in the field of accounting will help universities to use their resources and facilities effectively. Also, by recognizing these factors, researchers can be more productive in doing research. So the main purpose of this study is to investigate the factors affecting the productivity of accounting research. In this research, we have tried to investigate the factors affecting the productivity of accounting research using theories such as motivation theory, job satisfaction, and organizational commitment. In this research by studying papers and previous literature, the research objectives are described. The research findings show that organizational commitment, gender, the existence of research universities, individual factors, research characteristics, and publishing policies and motivation are factors that affect research productivity. Therefore, improving factors such as salary increases, promotion policies, employment policies, and the existence of a research culture can be effective in increasing the productivity of accounting research.

Keywords: Accounting, Accounting Journals, Research Productivity.

Jel classification: M40

DOI: 10.22051/ijar.2019.14834.1283

¹ Assistant Professor of Accounting, Alzahra University, Tehran, Iran. Corresponding Author (a.hosseini@alzahra.ac.ir)

² PhD of Accounting, Alzahra University, Tehran, Iran. (mahnaz.mahmoudkhani@gmail.com)

عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری

سید علی حسینی^۱، مهناز محمودخانی^۲

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۷/۲۸

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۲/۲۶

چکیده

میزان انتشارات پژوهشی، عاملی مؤثر در ارزیابی کیفیت دانشگاه‌ها و اعضای هیئت‌علمی حسابداری است. افزایش آگاهی از عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش در رشته حسابداری به دانشگاه‌ها کمک می‌کند تا از منابع و امکانات خود به نحو اثربخشی استفاده نمایند. همچنین، محققان با شناخت این عوامل می‌توانند در انجام پژوهش، بهره‌وری بیشتری داشته باشند. هدف اصلی این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری است. در این پژوهش، تلاش شده است با استفاده از تئوری‌هایی چون تئوری انگیزش، رضایت شغلی و تعهد سازمانی، عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری مورد بررسی قرار گیرد. در این پژوهش از طریق مطالعه مقالات و ادبیات نظری، اهداف پژوهش تشریح شده است. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، تعهد سازمانی، جنسیت، وجود دانشگاه‌های تحقیقاتی، عوامل فردی، ویژگی‌های تحقیق و سیاست‌های نشر و انگیزه از جمله عواملی هستند که بر بهره‌وری پژوهش، اثر می‌گذارند. بنابراین، بهبود عواملی چون افزایش حقوق، خط‌مشی ارتقا و استخدام و وجود فرهنگ پژوهش می‌تواند در افزایش بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری مثرتر باشد.

واژه‌های کلیدی: بهره‌وری پژوهش، حسابداری، مجلات حسابداری

طبقه‌بندی موضوعی: M40

DOI: 10.22051/ijar.2020.28452.1548

^۱ استادیار گروه حسابداری، دانشگاه الزهراء (س)، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، (a.hosseini@alzahra.ac.ir).

^۲ دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه الزهراء (س)، تهران، ایران، (mahnaz.mahmoudkhani@gmail.com).

مقدمه

بهره‌وری پژوهش، به تحقیقات تولیدشده توسط دانشگاهیان اشاره دارد که معمولاً به‌عنوان تعداد کل انتشارات محقق محسوب می‌شود که در برابر کیفیت مقالات تعدیل می‌شود (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳). در سال‌های اخیر تأکید بیشتری بر بهره‌وری پژوهش شده است. بسیاری از دولت‌ها در سراسر جهان سازوکارهای اطمینان بخشی را ارائه داده‌اند که برای افزایش بهره‌وری پژوهش و پاسخگویی مؤسسات آموزش عالی طراحی شده است. تأکید بر پاسخگویی، بر همه رشته‌ها فشار وارد می‌کند تا بهره‌وری خود را افزایش و بهبود بخشند. در رشته حسابداری، فشار برای افزایش بهره‌وری تحقیق در سال‌های اخیر با افزایش تعداد دانشجویان در برنامه‌های حسابداری همزمان بوده است. برای مثال، رشد دانشگاهیان حسابداری و مالی در بریتانیا بین سال‌های ۱۹۸۴ و ۲۰۰۴ به میزان قابل ملاحظه‌ای نسبت به سایر رشته‌های دانشگاهی افزایش داشته است. البته دانشگاه‌ها در بریتانیا و کشورهای دیگر، در تأمین کارکنان کافی برای اجرای برنامه‌هایشان با مشکلاتی مواجه شده‌اند و این فشارها بر دانشکده‌های حسابداری و دانشگاهیان برای تمرکز بیشتر بر فعالیت‌های آموزشی، باعث شده است که حفظ و افزایش بهره‌وری پژوهش دشوار باشد (بران و همکاران، ۲۰۰۷؛ ویلز و همکاران، ۲۰۱۳).

انتشار، کانال اصلی محصولات فکری است که دانش جدید را به جهان عرضه می‌کند. در حال حاضر، بهره‌وری پژوهش به‌ویژه خروجی‌های نشر، به‌عنوان معیار اصلی استخدام، ارتقا، پاداش‌ها و پیشرفت حرفه‌ای در تمام دانشگاه‌ها در سطح جهانی است (چان و همکاران، ۲۰۱۳؛ تاکرو و تیلت، ۲۰۱۹). استانداردها و معیارهای انتشارات دانشگاهیان حسابداری در منطقه آسیا و اقیانوسیه اخیراً نقش مهمی را در مدیریت عملکرد ایفا می‌کند، زیرا دانشگاه‌ها به میزان خروجی پژوهش‌ها توجه ویژه‌ای دارند (چان و همکاران، ۲۰۱۲ به نقل از باند و همکاران، ۲۰۲۰).

تأکید بر بهره‌وری پژوهش تضمین می‌کند که دانشگاهیان تازه استخدام‌شده در آینده، به‌منظور دستیابی به اهداف پژوهشی دانشگاه‌ها، محققان دانشگاهی بهره‌ور و مولد خواهند بود (کوی هوو، ۲۰۱۵). خواسته بهبود بهره‌وری پژوهش که اغلب با تعداد و کیفیت مقالات منتشرشده در نشریات علمی سنجیده می‌شود در دستور کار دانشگاهیان قرار گرفته است (تاکرو و تیلت، ۲۰۱۹). در مقایسه با دیگر رشته‌های حوزه کسب‌وکار و تجارت، تعداد انتشارات پایین

برای دانشگاهیان حسابداری گزارش شده است (گلاور و همکاران، ۲۰۰۶؛ بران و همکاران، ۲۰۰۷). شناخت عوامل مؤثر بر بهره‌وری، زمینه را برای اتخاذ سیاست‌های کارآمد نظام آموزشی فراهم می‌سازد (فرجی ارمکی و همکاران، ۱۳۹۱). بنابراین، هدف اصلی این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری است.

این پژوهش درصدد است با ارائه اطلاعات به تصمیم‌گیرندگان و متصدیان حوزه آموزش و پژوهش به بهبود بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری کمک نماید. انجام پژوهش از جمله مواردی است که از اساتید حسابداری انتظار می‌رود. رؤسای دانشگاه‌ها برای بهبود رتبه دانشگاه، تصمیمات خود را عموماً بر اساس افزایش بهره‌وری تحقیق، پایه‌ریزی می‌کنند. بنابراین، افزایش آگاهی از عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش در رشته حسابداری به متصدیان کمک می‌کند تا از منابع و امکانات خود به نحو اثربخشی استفاده نموده و در عین حال رهنمودهایی را برای اعضای هیئت‌علمی حسابداری و محققان به‌طور فردی، ارائه دهد تا با بهره‌وری بیشتر به امر پژوهش بپردازند. در این پژوهش، ابتدا الزامات ناظر بر دانشگاهیان برای افزایش بهره‌وری پژوهش و تعریف آن بیان می‌شود و سپس عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش تبیین می‌شود.

الزامات ناظر بر دانشگاهیان حسابداری

فعالیت‌های تحقیقاتی و بهره‌وری پژوهش در سطح جهانی برای نهادهای آموزش عالی بسیار مهم است. مسئله بهره‌وری پژوهشی دانشگاهیان از همان ابتدای قرن نوزدهم، با شروع سیستم آموزش عالی در آلمان مطرح شد و سپس به مؤسسات آموزش عالی در ایالات متحده رسوخ کرد (کوی هوو، ۲۰۱۵).

ادعاشده است که محیط پژوهشی در دانشگاه‌های اقتصاد محور غربی از تولید دانش به تولید درآمد، با تمرکز بر بودجه‌ها و کمک‌های مالی حرکت کرده است. مؤسسات آموزش عالی در کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، مجبور شده‌اند کارآفرینانه تر شوند، زیرا بودجه‌ها و حمایت‌های مالی دولتی کاهش یافته است و بر کنترل هزینه‌ها و افزایش درآمد تأکید شده است. تأکید بر کارآفرینی همراه با پیشرفت‌های فناوری، با افزایش اندازه کلاس‌ها، معرفی برنامه‌های جدید و تنوع در فعالیت‌های آموزشی همراه بوده است. ثبت نام دانشجویان بین‌المللی حسابداری در برخی از کشورهای غربی که به دنبال اقامت دائم و کار به‌عنوان حسابدار در این

کشورها بوده‌اند، برای استادان حسابداری نیز چالش ایجاد کرده است. علاوه بر این، تمرکز بر حاکمیت شرکتی پس از فروپاشی شرکت‌ها و بحرآنهای مالی و تقاضای مرتبط با آن برای جلب فارغ‌التحصیلان حسابداری، باعث شده است که تغییرات در رشته حسابداری تشدید شود. این تغییرات به کمبود اعضای هیئت علمی حسابداری و افزایش استفاده از مدرسان حق‌التدریس منجر شده است. با این حال، به رغم تقاضای زیاد برای فعالیت‌های آموزشی و تدریس، پژوهش همچنان از محرک‌های اصلی پاداش برای استادان حسابداری است. برای مثال، در یک نظرسنجی از روسای دانشکده‌های ایالات متحده که مدرک دکتری را ارائه می‌دهند، ۵۹ درصد از ارزش بازار ۲ دانشگاهیان حسابداری به بهره‌وری پژوهش و فقط ۲۸ درصد برای فعالیت‌های تدریس اختصاص یافته است؛ حتی در مدارس حسابداری آموزش محور، پژوهش به عنوان فعالیت‌های آموزشی اهمیت دارد. در سیستم استخدام (حق تصدی و اشتغال) ایالات متحده آمریکا نیز توجه زیادی به مسئولیت پژوهشی دانشگاهیان وجود دارد (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳).

دلایل زیادی وجود دارد که چرا بهره‌وری پژوهش برای اساتید حسابداری اهمیت دارد که احتمالاً مهمترین آنها در توجه و تأکید بر معیارهای کمیت و کیفیت انتشارات مورد نیاز برای استخدام، ارتقا و یا دریافت جوایز سالانه شایستگی، در ارتباط است. همچنین، مدیران و کمیته‌های ارزیابی هیئت علمی علاقه‌ای مشابه به این هنجارها دارند، زیرا این افراد به دنبال رهنمودهایی برای تصمیم‌گیری در خصوص تصدی، استخدام، ارتقا و معیارهای شایستگی افراد و ارزشیابی برنامه‌ها هستند. بهره‌وری پژوهش در دانشکده‌ها و دانشگاه‌هایی که به دنبال تحصیلات تکمیلی هستند، اهمیت دارد (کرو همکاران، ۲۰۰۸؛ حاسلبک و همکاران، ۲۰۰۰).

اندازه‌گیری بهره‌وری تحقیق معمولاً برای مقاصد مقایسه‌ای، مثلاً مقایسه بین مؤسسات اعطاکننده درجه دکتری و غیردکتری یا مطالعاتی که با هدف شناسایی محققان بهره‌ور رشته حسابداری صورت می‌گیرد، مورد استفاده واقع می‌شود (کر و همکاران، ۲۰۰۸). بهره‌وری پژوهش مورد توجه فزاینده مدیران در مؤسسات آموزش عالی است، زیرا مدیران باید پاسخگوی بهره‌وری تحقیق باشند و سالانه ارزیابی‌های زیادی توسط دانشگاه‌ها در خصوص بهره‌وری اعضای هیئت علمی انجام می‌شود و به عنوان ابزاری برای تعیین افرادی که بیشترین شایستگی دریافت بودجه تحقیقات دولتی را دارند، مورد استفاده قرار می‌گیرد (اوریت و همکاران، ۲۰۰۳). همچنین، این امر به رسمیت شناخته شده است که خروجی‌های نشر به عنوان

سنجه‌ای پرکاربرد برای ارزیابی بهره‌وری پژوهش‌های دانشگاهیان و محققان در سراسر جهان مورد استفاده قرار گیرد و مهمترین معیار برای رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان توسط سیستم‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان است.

به‌طور کلی، بهره‌وری پژوهش دانشگاهیان در توسعه حرفه‌ای آنها و همچنین برای دانشگاه‌ها مهم است. کیفیت بالای بهره‌وری پژوهش، اعتبار و شهرت دانشگاه را در سطح ملی و بین‌المللی افزایش می‌دهد (کوی هوو، ۲۰۱۵). میزان پژوهش‌های تولیدشده اغلب برای اندازه‌گیری کیفیت یک عضو هیئت‌علمی یا کیفیت یک برنامه حسابداری استفاده می‌شود و پژوهش‌های منتشرشده، بهترین معیار در دسترس برای ارزیابی کیفیت اساتید، بخش و دانشگاه است (کر و همکاران، ۲۰۰۸).

معیارهای ارزیابی بهره‌وری پژوهش

قلب هر دانشگاه یا موسسه آموزش عالی، اعضای هیئت‌علمی آن است و اعتلای توان و دانش اعضای هیئت‌علمی مصداق واقعی افزایش کیفیت دانشگاه است. یکی از مهمترین الزامات برای بهبود کیفیت آموزش عالی و ارتقای سطح بهره‌وری، شناخت وضع موجود و اندازه‌گیری میزان بهره‌وری است (فرجی ارمکی و همکاران، ۱۳۹۱).

شاخص سنجش کارایی هر سیستمی، بهره‌وری است. نسبت بین ارزش خروجی تولیدشده و ارزش ورودی موردنیاز برای تولید را بهره‌وری می‌گویند. خروجی‌ها بعضاً نامحسوس هستند و نگرانی در این خصوص وجود دارد که آنها معمولاً از طریق همکاری افراد و مؤسسات مختلف به دست آیند. در نتیجه ارزیابی فعالیت علمی یک سازمان، برای شناسایی سهم واقعی پرسنل آن در زمینه خروجی پژوهش، از جمله آنهایی که در همکاری با سایر سازمان‌ها تولید می‌شود، ضروری است. در زمینه‌های علمی، سنجش خروجی نتایج، عمدتاً از طریق انتشار در مجلات علمی است و انتشارات علمی در پایگاه‌های داده مانند وب او ساینس^۳ یا اسکوپوس^۴ نشان داده می‌شود. کتاب‌شناختی و علم‌سنجی را می‌توان برای ارزیابی گستره بهره‌وری پژوهش مورد استفاده قرارداد. در این مورد، مشارکت دانشمندان و سازمان‌ها در خروجی پروژه‌های تحقیقاتی، به رسمیت شناخته شده است. فعالیت تحقیقاتی یک فرایند تولیدی است که در آن ورودی‌ها شامل منابع انسانی، موارد ملموس (مانند ابزارهای علمی) و منابع نامشهود (دانش

انباشته، شبکه‌های اجتماعی و غیره) است و خروجی‌ها دارای ویژگی پیچیده‌ای از ماهیت ملموس (نشریات، اختراعات، سخنرانی‌های کنفرانس، پایگاه‌های داده، پروتکل‌ها و غیره) و ماهیت نامشهود (دانش ضمنی، فعالیت مشاوره‌ای و غیره) است. بنابراین، تابع تولید دانش جدید ۵ دارای ویژگی ورودی و خروجی‌های چندگانه است (آرامو و همکاران، ۲۰۱۳).

اگرچه میزان تحقیقات منتشر شده نشانگر اصلی بهره‌وری پژوهش است، با این حال این تنها راهی نیست که بتوان بهره‌وری پژوهش‌ها را اندازه‌گیری کرد. در واقع، عملکرد و بهره‌وری تحقیقات را می‌توان با روش‌های دیگر موردسنجش قرارداد. برای مثال، اثربخشی هیئت‌علمی توسط معیارهایی چون دستیابی به حمایت خارجی، تعداد و ارزش پژوهانه‌های (گرنه) اعطا و دریافت شده و یا سایر فعالیت‌های علمی مانند بررسی کتاب‌ها، فصل‌های کتاب، اختراعات، سخنرانی در کنفرانس‌ها، دعوت‌نامه‌ها و بحث‌های پانل‌ها و همچنین حضور در هیئت تحریریه مجلات و فعالیت‌های حرفه‌ای، می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد (تاکرو تیل، ۲۰۱۹؛ کایا و بر، ۲۰۰۳).

دو روش غالب در پژوهش‌های گذشته به‌منظور بررسی بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری مورد استفاده قرار گرفته است. اولین رویکرد، کمیت و ماهیت خروجی انتشارات تحقیقاتی حسابداری را مورد بررسی قرار می‌دهد و در تصمیم‌گیری در زمینه ارتقا و استخدام استفاده می‌شود. رویکرد دوم عواملی را مورد بررسی قرار می‌دهد که بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری تأثیر می‌گذارد. برای رویکرد اول، حداقل سه روش در مطالعات گذشته برای اندازه‌گیری بهره‌وری دانشگاهیان حسابداری استفاده شده است. اولین روش تجزیه و تحلیل، استناد و ارجاع است که در آن ارزیابی کمی برای بررسی اینکه اغلب محققان دیگر به یک مقاله تا چه میزان ارجاع می‌دهند، مورد استفاده قرار می‌گیرد. روش دوم شامل نظرسنجی از دانشگاهیان و یا مدیران است که در آن رتبه‌بندی‌ای انجام می‌شود که می‌تواند ارزش یک مقاله در یک مجله را در مقایسه با ارزش سایر مقالات منتشر شده در نشریات دیگر مشخص سازد. روش سوم تعداد مقالات منتشر شده با استفاده از رویکرد کمی است که به‌طور گسترده‌ای هم مورد استفاده قرار می‌گیرد (حاسلبک و رینزین، ۱۹۹۵، ویلز و همکاران، ۲۰۱۳).

این روش‌ها محدودیت‌های خاصی دارند. تجزیه و تحلیل ارجاع، می‌سجد که چگونه مقالات دیگر به نویسندگان یا مقالات نشریات دیگر ارجاع کنند، با این فرض که به مقالات و مجلات

با کیفیت بالا، بیشتر از مقالات کم کیفیت ارجاع شود. فراوانی ارجاع، کیفیت مقاله یا دلایل ایجاد استناد را نادیده می‌گیرد. شهرت نویسنده، بحث‌برانگیز بودن، اهمیت موضوع، انتشار و تیراژ مجله، پوشش و بهنگام بودن آن می‌تواند بر میزان استناد تأثیر بگذارد. علاوه بر این، اثربخشی تجزیه و تحلیل ارجاع، به میزان زیادی بر روی نمایندگی نشریات مورد استفاده برای انجام تحلیل ارجاع آثار ذکر شده، بستگی دارد (حاسلبک و همکاران، ۲۰۱۲). شاخص ارجاع، شاخصی برجسته است که در حال حاضر در ارزیابی سالانه و رتبه‌بندی دانشگاه‌های تحقیقاتی جهانی توسط آموزش عالی تایمز ۷ استفاده می‌شود. تامسون رویترز معتقد است که شمار استناد انتشارات دانشمندان می‌تواند پیش‌بینی کند که برنده جایزه نوبل در رشته‌های خاص چه کسی است (کوی هوو، ۲۰۱۵).

روش شمارش، نیز مقدار مقالات منتشر شده را ارزیابی می‌کند، اما ارزیابی‌ای از کیفیت تحقیقات علمی ارائه نمی‌دهد. برای مثال، برخی از مطالعات تنها شامل سنجش مقالاتی است که در مجلات معتبر منتشر شده‌اند. چنین انتخابی توانایی تعمیم‌یافته‌های تحقیقاتی را کاهش می‌دهد. مسئله دیگر این است که آیا اعتبار کامل یا جزئی برای مقالات با نویسندگان مشترک و همکار در نظر گرفته می‌شود؟ یکی دیگر از مسائل مربوط در استفاده از شمارش برای ارزیابی بهره‌وری پژوهشی یک دانشگاه، این است که آیا اعتبار انتشارات یک عضو هیئت علمی به موسسه فعلی که او عضو آن است داده می‌شود و یا زمانی که مقاله نوشته شده است؟ (حاسلبک و همکاران، ۲۰۰۰). بنابراین، هر کدام از موارد مطروحه دارای مزایا و معایب خاص خود است. در این پژوهش در ادامه مهمترین عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری مورد بررسی قرار گرفته است.

تفکیک دانشگاه‌ها به آموزشی و پژوهشی

دانشگاه‌های آموزشی، دانشگاه‌هایی هستند که رسالت و مأموریت آنها آموزش دانشجویان و آماده کردن آنان برای کار حرفه‌ای است. در این دانشگاه‌ها پژوهش علمی زیرمجموعه‌ای از هدف اصلی یا نتیجه علایق اعضای هیئت علمی یا سفارش‌های بیرونی است (مهدی و شفیعی، ۱۳۹۶). طبق نظر سیبال (۲۰۱۱)، مفهوم دانشگاه به‌عنوان یک موسسه تحقیقاتی در آلمان قرن نوزدهم و با انقلاب صنعتی به وجود آمد (نقل از کوی هوو، ۲۰۱۵). در دانشگاه‌های پژوهشی، فرایندهای آموزشی به‌عنوان انشعاب و شاخه‌ای از پژوهش علمی تعریف می‌شوند و آموزش،

در یک حوزه خاصی از علم هدایت می‌شود که دانشجویان را برای انجام کار پژوهشی مستقل در حوزه معینی از علم آماده می‌کند (مهدی و شفیع، ۱۳۹۶).

رابطه مثبتی بین آموزش و پژوهش وجود دارد. تدریس و تحقیق از طریق عمل یادگیری به یکدیگر مرتبط هستند. با وجود اینکه دانشگاه‌های تحقیقاتی تلاش می‌کنند تا برتری پژوهشی خود را در زمینه تحقیقات با تأکید بر اهمیت تحقیق، بیش از آموزش داشته باشند، اما نقش آموزش در دانشگاه‌های تحقیقاتی هنوز اهمیت زیادی دارد (کوی هوو، ۲۰۱۵). علی بیگی (۱۳۸۶) به نقل از فاکس (۱۹۹۲) اشاره می‌نماید که تدریس و تحقیق دو فعالیت متضاد هم محسوب می‌شوند. بنابراین، محققان تمام وقت، بهره‌وری پژوهشی بالاتری نسبت به اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها که به هر دو کار مشغول هستند، دارند. پژوهشگران مولد، زمان کمتری را به تدریس، اختصاص می‌دهند و اهمیت کمتری نیز برای آن قائل هستند. دباغ و جواهریان (۱۳۹۵) وضعیت دانشگاه‌های بزرگ دولتی کشور را ارزیابی و تحلیل نمودند. نتایج پژوهش آنها حاکی از آن است که بیشتر دانشگاه‌ها به طور نسبی ناکارا هستند و کاراترین دانشگاه‌ها از نظر فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه‌های تهران و شیراز است (دباغ و جواهریان، ۱۳۹۵). به نظر می‌رسد که تفکیک دانشگاه‌ها به آموزشی و پژوهشی بر خروجی پژوهش‌های حسابداری اثرگذار باشد (نگاش و همکاران، ۲۰۱۹)، زیرا وجود دانشگاه‌های تحقیقاتی می‌تواند خلاقیت و همکاری پژوهشی قوی بین دانشگاهیان را برای تولید و انتقال دانش جدید تسهیل کند (کوی هوو، ۲۰۱۵). هرمانسون و همکاران (۱۹۹۵)، اشاره نمودند که بسیاری از مدارسی که آموزش محور بودند، انتشار در مجلات دارای داوری تخصصی را برای حق تصدی شغلی (استخدام) و ارتقا الزامی کرده‌اند، زیرا فعالیت‌های علمی و بهره‌وری پژوهش برای سنجش موفقیت مؤسسات استفاده می‌شود و امروزه برای اعضای هیئت علمی بسیار اهمیت دارد تا در تحقیقات، مولد باشند.

تعهد سازمانی

یکی از تئوری‌های مرتبط با بهره‌وری پژوهش، تئوری تعهد سازمانی است. ارتباط تنگاتنگی میان تعهد به سازمان، نگرش و رفتار کارمندان نسبت به کارشان وجود دارد. تعهد کارکنان زمانی افزایش می‌یابد که اهداف و ارزش‌های شخصی آنها با سازمان هم‌خوانی داشته باشند و در نتیجه، اثربخشی و عملکرد سازمان افزایش می‌یابد (میر و آلن، ۱۹۹۷). در رابطه با فعالیت‌های

پژوهشی در دانشگاه، نیومان و فینالی نیومان (۱۹۹۰) به تأثیر مثبت سیستم پاداش دهی ۸ دانشگاه‌ها بر سطح تعهد دانشگاهیان در دانشگاه‌های تحقیقاتی، اشاره کردند. سطح تعهد به دانشگاه‌ها به‌طور مثبت با انتشارات پژوهشی دانشگاهی در دو مقوله (۱) مقالات دارای داوری تخصصی و (۲) کتاب‌ها، مرتبط بود. هارمان (۱۹۸۹) تعهد دانشگاهیان به تحقیق را به‌عنوان راهی برای ابراز وفاداری به حرفه و تعهد خود به دانشگاه و همین‌طور نهاد مربوطه مورد تأکید قرار دادند. همان‌طور که در شکل ذیل نشان داده شده است، وفاداری حرفه‌ای دانشگاهیان را می‌توان به چهار نوع تعهد بر اساس دو دسته کلی تعهد به پژوهش و تعهد به نهاد طبقه‌بندی کرد.

نمودار (۱): انواع تعهد و وفاداری حرفه‌ای دانشگاهیان به پژوهش و نهاد (منبع: هارمان، ۱۹۸۹)

بالا	تعهد به موسسه (نهاد)		کم
	نوع الف: پژوهشگران پیشرو ^۹ تعهد پژوهشی بالا تعهد سازمانی بالا	نوع ب: محققان (به‌طور انفرادی) تعهد پژوهشی بالا تعهد سازمانی پایین	
پژوهش	نوع ج: صنعت کاران (پیشه‌ور) ^{۱۱} تعهد سازمانی بالا تعهد پژوهشی پایین	نوع د: افراد بی‌مسئولیت ^{۱۰} تعهد سازمانی پایین تعهد پژوهشی پایین	کم

نیومان و فینالی نیومان (۱۹۹۰) اشاره می‌نمایند که دانشگاه‌ها نه تنها نیاز به اعضای هیئت‌علمی‌ای دارند که به دانشگاه پیوسته‌اند و به آن تعهد دارند، بلکه لازم است همچنان فعالانه در فعالیت‌های پژوهشی نوآورانه شرکت کنند. بنابراین، بهبود تعهد در دانشگاهیان، مأموریت حیاتی همه دانشگاه‌ها است (کوی هوو، ۲۰۱۵). نگاش و همکاران (۲۰۱۸)، تعهد به انجام پژوهش را به‌عنوان عاملی اثرگذار بر خروجی پژوهش‌های حسابداری در سطح کشورهای در حال توسعه در نظر گرفتند.

زمان و چرخه حیات

مطالعات نشان داده است که بهره‌وری پژوهشی دانشگاهیان بسته به مرحله کار حرفه‌ای محقق متفاوت است. این رویکرد به‌عنوان مدل چرخه زندگی ۱۲ شناخته می‌شود. مدل چرخه زندگی

حاکمی از آن است که بهره‌وری پژوهشگر به اثر متقابل انگیزه سرمایه‌گذاری و مصرف‌بستگی دارد که تحت تأثیر بلوغ شغلی و حرفه‌ای فرد است. نظریه چرخه زندگی نشان می‌دهد که به‌طور کلی، بهره‌وری پژوهشی یک محقق، در مراحل اولیه زندگی حرفه‌ای او که اوج آن در زمان قله، یعنی حق تصدی و استخدام رسمی است، به شدت افزایش می‌یابد و سپس رو به کاهش است (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳؛ چن و همکاران، ۲۰۱۰؛ هو و گیل ۲۰۰۰).

مدل چرخه زندگی پیش‌بینی می‌کند که بهره‌وری پژوهشی اعضای هیئت‌علمی با افزایش تجربه علمی ۱۳ فرد کاهش می‌یابد. یک دلیل قابل قبول برای کاهش بهره‌وری پژوهش، کاهش انگیزه بیرونی است که خود پیامد دستیابی و رسیدن به مواردی چون استخدام رسمی و ارتقا و نزدیکی به بازنشستگی است. یکی دیگر از دلایل ممکن است بخاطر این باشد که اعضای هیئت‌علمی بلندمرتبه معمولاً دارای مسئولیت‌های بیشتری برای ارائه خدمات و نیز مسئولیت‌های اجرایی هستند که این امر خود ممکن است مانعی برای بهره‌وری پژوهش باشد (چن و همکاران، ۲۰۰۶).

هو و گیل (۲۰۰۰) دریافتند که بین حق تصدی و استخدام رسمی شغلی با بهره‌وری پژوهشگران همبستگی منفی وجود دارد. در حالی که به نظر نمی‌رسید سن پژوهشگر تأثیری داشته باشد. نمونه‌های زیادی از محققان در دانشگاه‌ها وجود دارد که تمرکزشان بر انجام تحقیقات پس از ارتقا و حق تصدی، کاهش یافته است. برای مثال، استادان بلند مرتبه بیشتر به صرف وقت برای آموزش و تعلیم دانشجویان دکتری می‌پردازند و ممکن است وظایف آموزشی بیشتری داشته باشند و احتمالاً الزامات شهروندی ۱۴ بیشتری دارند و زمان کمتری برای انجام تحقیقات می‌گذارند. البته، در مقایسه بهره‌وری پژوهشی محققان جدید ۱۵ و قدیم (سنتی) مسائلی وجود دارد؛ محققان قدیمی ۱۶، هر چند که اغلب تحقیقات بیشتری را منتشر می‌کنند، اما این پژوهش‌ها ممکن است قدیمی و مربوط به سال‌های گذشته باشد. پژوهش‌هایی که به رتبه‌بندی افراد در خصوص بهره‌وری پژوهش می‌پردازند، تلاش کمی برای نشان دادن نحوه تغییر رتبه‌بندی بهره‌وری پژوهشی افراد با توجه به تاریخ انتشار مقاله، انجام داده‌اند (پیکرد و همکاران، ۲۰۱۱). همچنین، تلاش‌های مستمر تحقیقاتی، بهره‌وری و میزان انتشار اولیه حرفه‌ای، با ملاحظات انگیزشی عمومی همراه است. موفقیت در انتشار، انتظارات موفقیت مداوم را به وجود می‌آورد.

عدم انتشار یا حداقل انتشار یک مقدار قابل توجه، ممکن است منجر به عقب‌نشینی از تلاش‌های لازم در جهت حفظ جریان در ادبیات و تکنیک‌های روش‌شناختی شود (فوگارتی، ۲۰۰۴).

عوامل انگیزشی

لوین و استفان (۱۹۹۱)، اشاره می‌نمایند که انگیزه ذاتی برای انجام تحقیق، مصرف دانش است، زیرا برای رفع جاه‌طلبی و احساس رضایت از آن استفاده می‌شود. در مقابل، انگیزه بیرونی برای انجام تحقیق به‌عنوان سرمایه‌گذاری از زمان، تلاش و منابع شخصی برای دستیابی به نتایج یا منافع خارجی مانند ارتقا، مشاهده می‌شود. به‌طور کلی بر اساس تئوری انتظار، افراد به‌طور مداوم نتایج و پیامدهای رفتار خود را ارزیابی می‌کنند و به‌طور ذهنی ۱۷ ارزیابی می‌نمایند که هر یک از اقدامات احتمالی آنها منجر به چه نتایجی خواهد شد. میزان تلاش افراد، بر اساس تجزیه و تحلیل سیستماتیک از الف) ارزش پاداش حاصل از نتایج (خروجی‌ها ۱۸)، ب) احتمال این که پاداش‌ها با توجه به نتایج حاصل شود و ج) احتمال دستیابی به نتایج از طریق اقدامات و تلاش‌ها، خواهد بود (چن و همکاران، ۲۰۰۶).

چن و همکاران (۲۰۰۶)، از مدل تئوری انتظار وروم ۱۹ (۱۹۶۴) به‌منظور درک انگیزه پژوهشی دانشگاهیان مرتبط با کسب و کار هشت رشته اصلی که شامل حسابداری بود، استفاده کردند. نظریه انتظار اشاره می‌کند که تلاش‌های افراد، به پاداش حاصل از نتایج و خروجی رفتار آنها وابسته است و احتمال افزایش پاداش ناشی از نتایج و پتانسیل دستیابی به نتایج، به تلاش افراد بستگی دارد. چن و همکاران (۲۰۰۶)، عوامل انگیزشی (پاداش) رایج که در ارتباط با بهره‌وری پژوهش دانشگاهیان است را شناسایی کردند. آنها به دودسته انگیزه ذاتی و بیرونی تقسیم‌بندی می‌شوند، همان‌طور که در نگاره ذیل نشان داده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاره (۱): انگیزه‌های مؤثر بر انجام پژوهش

عوامل مرتبط بانگیزه ذاتی	عوامل مرتبط بانگیزه بیرونی
<ul style="list-style-type: none"> • شناخت و استقبال همکار • تکریم دانشجویان • برآوردن نیاز شخصی فرد در خصوص مشارکت و نقش فرد در یک زمینه کاری • برآوردن نیاز خلاقیت یا کنجکاوی شخصی فرد • برآوردن نیازهای شخصی فرد در خصوص همکاری با دیگران • برآوردن نیازهای شخصی فرد در خصوص فعال بودن در زمینه‌ها و موضوع‌های مدنظر • به دست آوردن یک موقعیت شغلی بهتر در دانشگاه دیگر 	<ul style="list-style-type: none"> • دریافت حق تصدی شغلی و استخدام رسمی • ارتقا • دریافت حقوق بیشتر • اخذ مقام مدیریتی • کسب مقام استادی^{۲۰} • کاهش مسئولیت آموزشی

منبع: چن و همکاران (۲۰۰۶)

تیین و بلکبرن (۱۹۹۶) اشاره می‌کنند که انگیزه برای انجام تحقیق نه صرفاً ذاتی و نه صرفاً بیرونی است. در عوض، به نظر می‌رسد که این دو نوع به‌طور متقابل عمل می‌کنند و وابسته به شرایط افراد، ارزش‌ها و محیط نهادی آنها است. ویلز و همکاران (۲۰۱۳)، حق تصدی و استخدام را به‌عنوان عاملی مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری مورد تأیید قرار دادند. نتایج پژوهش نگاش و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که انگیزه و تعهد برای انجام پژوهش در کشورهای در حال توسعه از عواملی چون کسب استقبال و شناخت از سوی همکاران دانشگاهی و وجود معیارهای ارتقا ناشی می‌شود.

عوامل انفرادی

توانمندی و اعتماد به نفس حرفه‌ای اساتید در کنار طرز تلقی، گرایش‌ها و علاقه‌مندی آنان به امر پژوهش حلقه‌ای است که فقدان آن می‌تواند به راحتی کارکرد سایر عوامل و بازیگران عرصه پژوهش را خنثی نماید. این مهم در قالب تئوری‌های رفتار شهروند سازمانی قابل توجیه است. در حقیقت دانشگاه‌ها نوعی از سیستم‌های اجتماعی - سیاسی هستند که در آن تعاملات اعضای هیئت علمی در قالب شبکه‌های پیچیده‌ای از روابط درونی، نمود می‌یابد که به نیروهای داخلی

و خارجی عکس‌العمل نشان می‌دهند. بنابراین، موفقیت دانشگاه‌ها در مواجهه با چالش‌های جدیدی نظیر جهانی‌شدن، بین‌المللی‌شدن و پاسخگویی، اساساً به تمایل اعضای هیئت‌علمی بستگی دارد که در راستای رسیدن به اهداف دانشگاه، فراتر از وظایف و انتظارات سازمانی خود عمل نمایند (عزیزی، ۱۳۹۲).

عوامل فردی شامل مهارت، دانش و دیگر ویژگی‌های فردی محقق است. این عوامل از مؤلفه‌های انگیزه درونی و بیرونی یا عوامل مرتبط با چرخه زندگی متفاوت است. عوامل فردی را می‌توان در داشتن ارتباطات قوی، مهارت‌های نوشتن و انجام پژوهش، مهارت‌های مدیریت زمان، موفقیت‌آمیز بودن آموزش دکتری فرد و داشتن مدرک دکتری در یک دانشگاه با کیفیت خلاصه کرد که می‌تواند به‌طور مثبت بر بهره‌وری پژوهش اثر گذارد. کار تمام‌وقت در صنعت، عاملی منفی در بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری است (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳؛ نگاش و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین، این امر بدیهی است که ویژگی‌های شخصیتی مانند هوش، بینش، کنجکاوی و اخلاق کاری از جمله شاخص‌های مهم برای موفقیت علمی محققان است (چن و همکاران، ۲۰۰۶).

لویتان و رای (۱۹۹۲) متغیرهای نهادی و فردی را که با بهره‌وری پژوهشی حسابداری در ارتباط است، موردبررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که مهمترین عامل در بهره‌وری پژوهش حسابداری، تخصیص مؤثر زمان است. در واقع افراد می‌توانند با مدیریت زمان به طرز چشمگیری توانایی‌های پژوهشی خود را افزایش دهند تا ساعت‌های طولانی‌تری را برای انجام تحقیق اختصاص دهند. آنها اشاره نمودند که مؤسسات می‌توانند با بهره‌مندی از دستیاران و کاهش مسئولیت تدریس و یا وظایف اداری دانشگاهیان به‌ویژه برای محققان برتر خود، بهره‌وری پژوهشی آنها را افزایش دهند. همچنین، نتایج پژوهش آنها نشان داد که محققان برتر از پژوهش لذت بیشتری نسبت به آموزش، می‌برند. صابری و همکاران (۱۳۹۴)، نشان دادند که میزان علاقه‌مندی اساتید به امر آموزش و پژوهش و متناسب بودن محیط خانوادگی و زندگی خصوصی بیشترین تأثیر را بر بهره‌وری اعضای هیئت‌علمی دارد.

جنسیت محقق

جنسیت نیز عاملی است که در تحقیقات مختلف برای بررسی تأثیر بر بهره‌وری پژوهش مورد اشاره قرار گرفته است. راما و همکاران (۱۹۹۷)، دریافتند که زنان نائل شده به ارتقا در مؤسساتی که دانشجوی دکتری نمی‌پذیرند ۲۱، دارای انتشارات بیشتری نسبت به مردانی که در موقعیت مشابه بودند، هستند. باکلس و همکاران (۱۹۹۸)، دریافتند که استادان زن باید از شایستگی و اعتبار ۲۲ بسیار بیشتری نسبت به هم‌تایان مرد خود برای دستیابی به همان سطح پیشرفت حرفه‌ای برخوردار باشند. تفسیر حاصله می‌تواند این چنین باشد که احتمالاً انگیزه بیشتری برای اساتید زن وجود دارد تا با انجام فعالیت‌هایی همچون پژوهش، مشروعیت خود را در محیطی که تحت سلطه مردان است تداوم بخشند. بنابراین، زنان ممکن است به میزان بیشتری تمایل به انجام هر کاری که به چاپ و انتشار مقاله می‌انجامد و لازم است، داشته باشند (فوگارتی، ۲۰۰۴). با این حال، برخی مطالعات تفاوت جنسیتی در میزان انتشار مقاله را مشاهده نکرده‌اند (نگاش و همکاران، ۲۰۱۸). فهیم نیا، نوروزی چاکلی و بامیر (۱۳۹۵)، به بررسی رابطه عوامل فردی و سازمانی با بهره‌وری پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران پرداختند. جامعه پژوهشی آنها شامل ۸۴۲ عضو هیئت علمی دانشگاه تهران که در سال ۱۳۹۳، در پایگاه وب او ساینس مقاله نمایه شده داشتند، بود. یافته‌های پژوهش آنها نشان می‌دهد که بین جنسیت و بهره‌وری پژوهش، رابطه‌ای وجود ندارد.

حاسلبک و همکاران (۲۰۱۲)، با بررسی انتشارات فارغ‌التحصیلان دکتری حسابداری نشان دادند که اساتید مرد نسبت به اساتید زن بهره‌وری پژوهشی بالاتری دارند. در ادبیات بهره‌وری پژوهشی مورد مطالعه در تمام رشته‌ها، دلایل متعددی برای بهره‌وری پائین اعضای هیئت علمی زن، اشاره شده است؛ از جمله اینکه اعضای هیئت علمی مرد بیشتر به پژوهش‌هایی می‌پردازند که قابلیت انتشار بیشتری دارد. در ضمن، زنان عضو هیئت علمی دانشگاه همانند مردان، شبکه‌های بزرگ و قوی برای انتشار مقالات خود ندارند و معمولاً در این زمینه منزوی هستند (علی بیگی، ۱۳۸۶).

زیوساخت‌های آموزشی دانشگاه‌ها

وضعیت اجتماعی، وضعیت اعتبار نسبی یک نهاد را توصیف می‌کند. وضعیت ۲۳، به‌عنوان یک ارزیابی جامع اجتماعی از یک واحد حسابداری دانشگاهی تعریف شده و بر پایه شهرت دانشگاهی بنا می‌شود. وضعیت، نهادی عاملی است که بسیاری از جنبه‌های حرفه‌ای یک عضو هیئت‌علمی را دربرمی‌گیرد. مطالعات در بسیاری از رشته‌ها نشان داده است که بهترین مجلات و سایر نشریات تحقیقاتی توسط چندین دانشکده برتر تحت سلطه قرار گرفته‌اند. جوایز نیز در دست تعداد کمی از دانشگاه‌ها متمرکز است (فوگارتی، ۲۰۰۴).

بر اساس تئوری اجتماعی‌سازی می‌توان توضیح داد که در محیطی که دانشگاهیان فرصت‌های بیشتری برای همکاری با همکاران خود برای بحث در مورد مسائل پژوهشی داشته باشند، توانایی تحقیق در زمینه مورد نظر افزایش می‌یابد. وجود چنین محیطی، به‌خصوص برای سال‌های اولیه حضور دانشگاهیان در دانشگاه، حائز اهمیت است (کوی هوو، ۲۰۱۵). جنبه‌های کیفی مختلف حمایت علمی دانشگاه از اساتید راهنمای پایان‌نامه‌ها، بر بهره‌وری پژوهش‌های آینده تأثیر می‌گذارند. توانایی کار با مشاوران پایان‌نامه‌های مولد که احتمالاً در گروه‌ها و دانشگاه‌ها با وضعیت برتر قابل مشاهده است، بر بهره‌وری پژوهشی بعدی دانشجویان اثرگذار است. در دسترس بودن منابع مهم، منابع مالی در اختیار ۲۴، کاهش مسئولیت آموزشی و وجود همکاران شایسته می‌تواند محیط را برای انجام تحقیقات مهیا کند (فوگارتی، ۲۰۰۴). یک عضو هیئت‌علمی بلندمرتبه و باسابقه ممکن است به علت وجود مسئولیت آموزشی متناسب، فرصت‌های کار با اعضای هیئت‌علمی جدیدتر و دانشجویان دکتری را داشته باشد و همچنین بتواند زمان بیشتری برای فعالیت‌های پژوهشی به دلیل کم شدن مقدمات و فعالیت‌های لازم برای حضور در کلاس را داشته باشد (هوو و گیل، ۲۰۰۰).

رضایت شغلی، یک سازه نگرشی در روانشناسی سازمانی است که به جنبه‌های کار در سازمان‌ها مربوط می‌شود. رضایت شغلی نشان‌دهنده یک حالت احساسی خوشایند است که از ارزیابی وضعیت شغلی حاصل می‌شود، مثلاً رضایت از حقوق و محیط کاری مناسب. رضایت شغلی را می‌توان به‌عنوان یک واکنش عاطفی ۲۵ به شغل که نتیجه مقایسه نتایج و خروجی واقعی با اهداف تعیین شده است، تعریف کرد. اگر نتایج واقعی شبیه انتظارات فرد باشد، احساس رضایت فرد و بالطبع عملکرد او در محیط کار افزایش خواهد یافت. به نظر می‌رسد رضایت

شغلی عاملی مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌ها است (کوی هوو، ۲۰۱۵). همان‌طور که اگر رضایت شغلی برقرار نباشد، ممکن است اعضای هیئت‌علمی حسابداری در کاری خارج از دانشگاه مشغول به کار باشند تا حقوق کمترشان را افزایش دهند و به امر تحقیق کمتر مبادرت ورزند (نگاش و همکاران، ۲۰۱۹). صابری و همکاران (۱۳۹۴)، نشان دادند که رضایت شغلی، داشتن احساس تعلق نسبت به دانشگاه، رضایت داشتن از فعالیت در دانشگاه، برآورده شدن انتظارات شغلی در دانشگاه و کیفیت زندگی کاری اعضای هیئت‌علمی، بیشترین تأثیر را بر بهره‌وری اعضای هیئت‌علمی دارد. بر اساس نتایج حاصل از تحقیق سلیمانی و همکاران (۱۳۹۳)، عدم وجود امکانات تحقیقاتی در دانشگاه‌ها و عدم رضایت دانشجویان از امکانات موجود، در صدر عوامل مؤثر بر عدم گرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری کشور به پژوهش قرار دارد.

به‌طور کلی، وجود زیرساخت‌های پژوهشی باید به‌عنوان یک ابزار مؤثر در موفقیت‌های علمی اعضای هیئت‌علمی‌ای که از این منابع استفاده می‌کنند، در نظر گرفته شود (فوغارتی، ۲۰۰۴). هر اندازه که دانشگاه‌ها، بسترهای لازم در این عرصه را فراهم کنند و هر اندازه اساتید در رابطه با منابع موردنیاز خود برای پژوهش با تنگنای کمتری مواجه باشند و دغدغه کمتری داشته باشند، به همان اندازه نیز می‌توان انتظار گسترش فعالیت‌های پژوهشی را از آنان داشت. عوامل اقتصادی، افزایش بودجه و تأمین منابع و نیازهای مالی، تأمین شرایط مناسب برای پژوهش و نشر آثار پژوهشی، توسعه فرصت‌های حضور افراد در کنگره‌ها، همایش‌ها و بهره‌گیری از نظام اطلاعاتی بر افزایش فعالیت‌های پژوهشی، تأثیرگذار است (عزیزی، ۱۳۹۲).

محیط پژوهشی، کمک‌های مالی از پژوهش‌ها و حضور در یک موسسه معتبر یا یک موسسه بخش خصوصی، عواملی است که بر بهره‌وری پژوهش‌ها اثر می‌گذارد (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳). نتایج پژوهش دباغ (۱۳۹۰)، حکایت از آن داشت که میزان کارایی ۱۳ دانشگاه ایران از سطح متوسط کارایی دانشگاه‌ها پایین‌تر بوده است. در بررسی تغییرات بهره‌وری دانشگاه‌ها مشخص شد که طی پنج سال تحصیلی، بهبود محسوسی حاصل نشده است و عدم پیشرفت و تغییرات نامحسوس مثبت در بهره‌وری پژوهش و بهره‌وری کل عمدتاً ناشی از رشد کم، کارایی تکنولوژی (به‌کارگیری مؤثر و میزان تجهیزات و امکانات آموزشی و پژوهشی) آنها است و در

مجموع ارتقای کارایی و بهره‌وری دانشگاه‌ها نیازمند اتخاذ برنامه‌ای استراتژیک و راه‌اندازی چرخه مدیریت بهبود بهره‌وری در دانشگاه‌ها است (دباغ، ۱۳۹۰).

تأثیر برنامه‌های دکتری

در برخی پژوهش‌ها به تأثیر کیفیت آموزش دکتری بر بهره‌وری پژوهش و ارتباط بین کیفیت بخش تحصیلات تکمیلی و تعداد استنادها به آثار، اشاره شده است (فوگارتی، ۲۰۰۴؛ نگاش و همکاران، ۲۰۰۹). کینی (۱۹۸۶)، اشاره می‌نماید که یک مشکل در برنامه‌های دکتری حسابداری، این است که دانشجویان سال اول در زمینه تحقیقات تجربی در حسابداری پیش‌زمینه‌ای ندارند (کینی، ۱۹۸۶). بنابراین، بهبود برنامه‌های دکتری می‌تواند موجب افزایش خروجی پژوهش‌های حسابداری شود (نگاش و همکاران، ۲۰۱۹) و مدرسان در برنامه‌های دکتری باید اطمینان حاصل کنند که فارغ‌التحصیلان خود را به‌درستی در امر روش تحقیق و کارهای آماری پژوهش آماده می‌کنند (دیکمن و زف، ۲۰۱۴).

فوگارتی (۲۰۰۴)، نشان داد که اعضای هیئت علمی حسابداری که درجه دکتری خود را در دانشگاه‌های با رتبه بالاتر کسب می‌کنند، احتمال بیشتری دارد تا در تحقیقات بهره‌ورتر باشند. حاصلبک و همکاران (۲۰۱۲)، نشان دادند که وابستگی سازمانی با بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری ارتباط معناداری دارد و اساتیدی که در دانشگاه‌های دارای مقطع دکتری تدریس می‌کنند، دارای بهره‌وری بیشتری هستند (دیکمن و زف، ۲۰۱۴). نتایج پژوهش فهیم نیا و همکاران (۱۳۹۵)، نشان داد که محل اخذ مدرک و مرتبه علمی بر بهره‌وری پژوهش مؤثر است، یعنی هرچه دانشگاه محل تحصیل از سطح بالاتری برخوردار باشد و اعضای هیئت علمی آن از مرتبه بالاتری برخوردار باشند، تولیدات علمی بیشتر خواهد بود.

ویژگی‌های تحقیق و سیاست‌های نشر

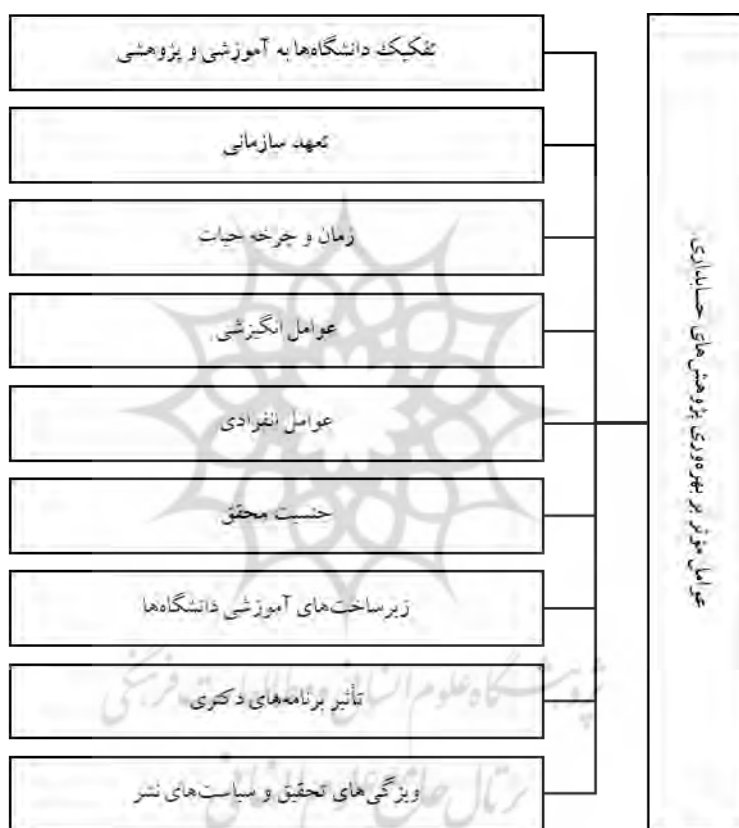
تاریخچه تحقیقات سیستماتیک ۲۶ در حسابداری، نسبتاً کوتاه است. ارائه تحقیقات متمایز نسبت به پژوهش‌های گذشته با مقاله بال و براون (۱۹۶۸) شروع شد و توانست به سرعت به یک پارادایم غالب در رشته حسابداری مبدل شود. رهبری این نوع تحقیقات همچنان در محتوای مجلات حسابداری پیشرو (مثلاً بررسی حسابداری و مجله تحقیقات حسابداری)، امروز احساس می‌شود. تسلط حوزه حسابداری مالی، در انجمن حسابداری آمریکا نیز دیده می‌شود. فعالیت

در پارادایم غالب، باعث قابلیت دید بیشتر موضوع و فرصت برای ارائه مقالات و بحث در مورد آنها می‌شود. به‌طور برعکس، افرادی که در پارادایم‌ها یا حوزه‌های کمتر شناخته‌شده کار می‌کنند، ممکن است دشواری بیشتری داشته باشند و زمان بیشتری را صرف تحقیق کنند. البته بعضی از همین حوزه‌ها ممکن است به‌عنوان حوزه‌های کمتر سخت‌گیرانه در نظر گرفته شوند، زیرا آنها پارادایم پذیرفته‌شده را توسعه نداده‌اند و یا آنها با عرف و عمل ۲۷، بیشتر مرتبط هستند. مزایای پارادایم اصلی این است که این حوزه در محدوده تدریس و آموزش جاری است. به‌عبارت‌دیگر، بسیاری از دانشگاهیان به دلیل تلاش‌های آموزشی خود به این حوزه متصل هستند. کسانی که در برخی زمینه‌های خاص (برای مثال، مالیات و سیستم‌های اطلاعاتی) فعالیت دارند، ممکن است از شتاب نسبی و شور و شوق تحقیق در این زمینه‌ها بهره‌مند شوند (فوکارتی، ۲۰۰۴). بعضی از موضوعات حسابداری احتمالاً منجر به انتشارات بیشتری می‌شود. این حوزه‌ها شامل تحقیقات رفتاری، حسابرسی و سیستم‌های اطلاعاتی هستند. تحقیقات مالی به طرز شگفت‌انگیزی به‌عنوان عامل مثبت در برخی مطالعات و عامل منفی در سایر مطالعات شناخته‌شده است (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳).

اگرچه بهبود کیفیت، تضمین‌کننده چاپ مقاله نیست، اما می‌تواند احتمال چاپ را افزایش دهد (حقیقی طلب، ۱۳۹۶). دانش‌افزایی و نوآوری پژوهش و داشتن روش‌شناسی دقیق، عاملی مهم در افزایش بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری است (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳). داشتن قالب مناسب نیز بر پذیرش مقالات اثرگذار است. در ایران مجلات علمی پژوهشی داخلی، مقالات حسابداری با قالب پایان‌نامه‌ای را چاپ می‌کنند و شاید یکی از مهمترین دلایل این موضوع، تدوین مقالات توسط دانشجویان مطابق قالب پایان‌نامه باشد (محمدرضایی، ۱۳۹۷). عوامل مرتبط با سازوکار و سیاست انتشار، همچنین در مطالعات قبلی مورد اشاره قرار گرفته است. ارائه تحقیق با سایر محققان شناخته‌شده ۲۸، انتخاب مناسب مجلات و سردبیران و این امر که تا چه میزان مقاله مدنظر به مسائل واقعی می‌پردازد و عمق موضوع را بررسی می‌کند و با ادبیات جاری رشته حسابداری و رشته‌های پیرامونی آن در تطابق است، به‌عنوان عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری مورد تأکید قرار گرفته‌اند (ویلز و همکاران، ۲۰۱۳).

نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری است. امروزه میزان انتشار مقالات، عامل مهمی در زمینه رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و ارتقای اعضای هیئت‌علمی است. رشته حسابداری نیز از این قاعده مستثنی نیست. عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری که در این پژوهش اشاره شد، به شرح شکل ۱ است. این عوامل با استفاده از مطالعه مقالات حوزه بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری استخراج شده است (به‌طور نمونه: نگاش و همکاران، ۲۰۱۸؛ چن و همکاران، ۲۰۰۵).

شکل (۱): عوامل مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری

در ایران تعداد پژوهش‌هایی که بتواند عوامل مؤثر در زمینه بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری را مورد بررسی قرار دهد، کم است. نتایج این پژوهش می‌تواند بینش مفیدی را به متصدیان حوزه

آموزش و پژوهش بدهد. پیشنهاد می‌شود که دانشگاه‌ها نسبت به ارتقای کیفیت آموزش دوره دکتری و تربیت محققان حاذق مبادرت ورزند. طبق تئوری انگیزش، ارتقا و رضایت درونی و بیرونی اشخاص بر بهره‌وری پژوهش‌ها اثر می‌گذارد، بنابراین لازم است که تأثیر آئین‌نامه‌های استخدام و ارتقا اعضای هیئت‌علمی و بهبود فرهنگ پژوهش در گروه‌های حسابداری برای افزایش بهره‌وری پژوهش‌های حسابداری موردبررسی قرار گیرد.

همچنین، طبق تئوری رضایت شغلی، رضایت اشخاص از دانشگاه محل خدمت خود عاملی مؤثر بر بهره‌وری پژوهش‌ها است. از همین رو دانشگاه‌ها لازم است با بهبود عواملی چون افزایش حقوق اعضای هیئت‌علمی، در تحقق این امر تلاش کنند. البته، محققان نیز بایستی خود در امر پژوهش اهتمام بیشتری داشته باشند. مهارت در انجام پژوهش و داشتن دانش در خصوص روش‌شناسی پژوهش می‌تواند بر افزایش احتمال چاپ مقاله مؤثر باشد. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی میزان بهره‌وری محققان حسابداری ایران با توجه به مدل چرخه زندگی موردبررسی قرار گیرد.

پی‌نوشت

۱ entrepreneurial	۱۵ new researchers
۲ market valu	۱۶ established researchers
۳ Web of science	۱۷ subjectively
۴ Scopus	۱۸ outcomes
۵ The new-knowledge production function	۱۹ Vroom
۶ circulation	۲۰ chaired professorship
۷ Times Higher Education	۲۱ non-doctoral
۸ the reward system	۲۲ credentials
۹ Research leaders	۲۳ status
۱۰ Drones	۲۴ discretionary monies
۱۱ Artisans	۲۵ affective reaction
۱۲ The life-cycle model	۲۶ systematic research
۱۳ academic experience	۲۷ practice
۱۴ citizenship	۲۸ knowledgeable

منابع

- Abramo, G. , D'Angelo, C. A. , & Rosati, F. (2013). Measuring institutional research productivity for the life sciences: the importance of accounting for the order of authors in the byline. *Scientometrics*, 97 (3) , 779-795.
- Alibeygi, A. (2008). An analysis of the research productivity of faculty members: The case of Razi university. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 13 (4) ,125-154. (In Persian).
- Azizi, N. (2013). A study of ways to improve research performance of humanities faculty members. *Strategy for Culture*, 6 (21) , 7-33. (In Persian).
- Bond, D. , Clout, V. J. , Czernkowski, R. M. , & Wright, A. (2020). Research productivity of Australian accounting academics. *Accounting & Finance*.
- Brown, R. , Jones, M. , & Steele, T. (2007). Still flickering at the margins of existence? Publishing patterns and themes in accounting and finance research over the last two decades. *The British Accounting Review*, 39 (2) , 125-151.
- Buckless, F. , Ravenscroft, S. , & Baldwin, A. (1998). Educational qualifications and gender: Accounting for women as adjuncts. *Advances in public interest accounting*, 7, 1-26.
- Chan, K. C. , Chen, C. R. , & Cheng, L. T. (2005). Ranking research productivity in accounting for Asia-Pacific universities. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 24 (1) , 47-64.
- Chen, Y. , Gupta, A. , & Hoshower, L. (2006). Factors that motivate business faculty to conduct research: An expectancy theory analysis. *Journal of Education for Business*, 81 (4) , 179-189.
- Chen, Y. , Nixon, M. R. , Gupta, A. , & Hoshower, L. (2010). Research Productivity of Accounting Faculty: An Exploratory Study. *American Journal of Business Education*, 3 (2) , 101-115.
- Dabbagh, R. (2011). The Comparison of research and total productivity in Iranian public universities. *Iranian Journal of Economic Research*, 16 (47) , 75-104. (In Persian).
- Dabbagh, R. & Javaherian, L. (2016). Productivity of educational units in Iran's comprehensive public universities. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 22 (2) ,99-123. (In Persian).
- Dyckman, T. R. , & Zeff, S. A. (2014). Some methodological deficiencies in empirical research articles in accounting. *Accounting Horizons*, 28 (3) , 695-712.
- EVERETT, J. , Neu, D. , & Green, D. L. (2003). Commentary: Research productivity measurement and the field of academic accounting. *Canadian Accounting Perspectives*, 2 (2) , 153-175.
- Fahimnia, F. , Norozi, A. , & Bamir, M. (2016). A study on the relationship between individual and organizational factors and research productivity of the faculty members of Tehran University. *Journal of Scientometrics*, 2 (4) , 15-26. (In Persian).
- Faraji Armaki, A. , Arasteh, H. , & Farasatkah, M. (2012). Developing a Model for Increasing Research Productivity of University Faculty Member: a Case Study of Shahid Beheshti University. *Journal of Management and Planning in Educational Systems*, 5 (8) , 95-117. (In Persian).

- Fogarty, T. J. (2004). Sustained research productivity in accounting: a study of the senior cohort. *Global perspectives on accounting education*, 1, 31.
- Glover, S. M. , Prawitt, D. F. , & Wood, D. A. (2006). Publication records of faculty promoted at the top 75 accounting research programs. *Issues in Accounting Education*, 21 (3) , 195-218.
- Hagigitalab, B. (2018). Points to consider when self- assessing your empirical accounting research. *Journal of Accounting and Auditing Research*, 7 (3) , 141-167. (In Persian).
- Harman, K. M. (1989). Professional loyalties of university academics: Four ideal types. *The Australian Educational Researcher*, 16 (2) , 1-11.
- Hasselback, J. R. , & Reinstein, A. (1995). A proposal for measuring scholarly productivity of accounting faculty. *Issues in Accounting Education*, 10 (2) , 269.
- Hasselback, J. R. , Reinstein, A. , & Abdolmohammadi, M. (2012). Benchmarking the research productivity of accounting doctorates. *Issues in Accounting Education*, 27 (4) , 943-978.
- Hasselback, J. R. , Reinstein, A. , & Schwan, E. S. (2000). Benchmarks for evaluating the research productivity of accounting faculty. *Journal of Accounting Education*, 18 (2) , 79-97.
- Hermanson, D. R. , Hermanson, H. M. , Ivancevich, D. M. , & Ivancevich, S. H. (1995). Perceived expectations and resources associated with new accounting faculty positions. In *American Accounting Association Annual Meeting*, Orlando, FL.
- Hu, Q. , & Gill, T. G. (2000). IS faculty research productivity: Influential factors and implications. *Information Resources Management Journal (IRMJ)* , 13 (2) , 15-25.
- Kaya, N. , & Weber, M. J. (2003). Faculty research productivity: Gender and discipline differences. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 95 (4) , 46.
- Kerr, S. , Simkin, M. G. , & Mason, R. (2008). A Publication Profile of Accounting Faculty. *American Journal of Business Education*, 2 (8) , 103-114.
- Kinney Jr, W. R. (1986). Empirical accounting research design for Ph. D. students. *Accounting Review*, 338-350.
- Levin, S. G. , & Stephan, P. E. (1991). Research productivity over the life cycle: Evidence for academic scientists. *The American Economic Review*, 114-132.
- Levitan, A. S. , & Ray, R. (1992). Personal and institutional characteristics affecting research productivity of academic accountants. *Journal of Education for Business*, 67 (6) , 335-341.
- Mahdi, R. , Shafiee, M. (2018). The fourth generation university as a creator of the local and regional development. *Journal of Industry and University*. 10 (35) , 1-22. (In Persian).
- Meyer, J. P. , & Allen, N. J. (1997). *Commitment in the workplace: Theory, research, and application*. Sage.
- Mohammad Rezaei, F. (2018). Template for archival accounting research. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 7 (26) , 189-208. (In Persian).

- Negash, M. , Lemma, T. T. , & Samkin, G. (2019). Factors impacting accounting research output in developing countries: An exploratory study. *The British Accounting Review*, 51 (2) , 170-192.
- Neumann, Y. , & Finaly-Neumann, E. (1990). The reward-support framework and faculty commitment to their university. *Research in Higher Education*, 31 (1) , 75-97.
- Pickerd, J. , Stephens, N. M. , Summers, S. L. , & Wood, D. A. (2011). Individual accounting faculty research rankings by topical area and methodology. *Issues in Accounting Education*, 26 (3) , 471-505.
- Nguyen, Q. H. (2015). Factors Influencing the research productivity of academics at the research-oriented university in Vietnam (Doctoral dissertation, Doctoral thesis) , Griffith University, Australia).
- Rama, D. V. , Raghunandan, K. , Logan, L. B. , & Barkman, B. V. (1997). Gender differences in publications by promoted faculty. *Issues in Accounting Education*, 12 (2) , 353.
- Saberi, S. , Mohamad khani, K. , & Araste, H. (2015). Investigating the factors affecting the productivity of faculty members and presenting a model for improving it. *The Journal of Research in Educational Systems*, 9 (29) , 55-80. (In Persian).
- Soleimani, H. , Soleimani, H. , & Salehfar, D. (2014). Factors influencing the reluctance of accounting graduate students the research. *Journal of Accounting Research*, 4 (2) , 97-116. (In Persian).
- Tien, F. F. , & Blackburn, R. T. (1996). Faculty rank system, research motivation, and faculty research productivity: Measure refinement and theory testing. *The Journal of Higher Education*, 67 (1) , 2-22.
- Tucker, B. P. , & Tilt, C. A. (2019). 'You know it when you see it': In search of 'the ideal' research culture in university accounting faculties. *Critical Perspectives on Accounting*, 64, 102069.
- Wills, D. , Ridley, G. , & Mitev, H. (2013). Research productivity of accounting academics in changing and challenging times. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 9 (1) , 4-25.